

HƯỚNG DẪN GIẢI ĐỀ THI THPT QUỐC GIA 2016
MÔN NGỮ VĂN

Lời giải:

* Cô Dương Thị Mai Hương - Trường THPT Phan Huy Chú - Đống Đa - Hà Nội

* Cô Đoàn Thị Thu Hà - Trường THPT Yên Hòa - Cầu Giấy - Hà Nội

Phần	Câu	Nội dung	Điểm
I		Đọc hiểu:	3,0
	1	Sự mượt mà và tinh tế của tiếng Việt được thể hiện ở những từ ngữ trong khổ thơ thứ nhất là: “ như bùn” “như lụa” “óng tre ngà” “mềm mại như tơ”	
	2	Kể tên hai biện pháp tu từ được sử dụng ở khổ thơ thứ hai, thứ ba là: So sánh “ <i>Tiếng tha thiết nói thường nghe như hát</i> ” “ <i>Kể mọi điều bằng riu rít âm thanh/ Như gió nước không thể nào nắm bắt</i> ” Liệt kê: <i>Dấu huyền trầm, dấu ngã chênh vênh, dấu hỏi...</i> Ẩn dụ chuyển đổi cảm giác: “ <i>Nghe mát lịm ở đâu môi tiếng suối</i> ”	
	3	Nội dung chính: - Ca ngợi vẻ đẹp, sự tinh tế và phong phú, gần gũi thân thương của Tiếng Việt đối với đời sống tâm hồn con người Việt Nam - Tình cảm của tác giả Lưu Quang Vũ: hiểu, yêu mến, trân trọng tự hào về vẻ đẹp của Tiếng Việt	
4	Bày tỏ cảm nghĩ về tiếng Việt: - Tự hào vì Tiếng Việt rất giàu và đẹp, gắn với đời sống tâm		

	<p>hồn, văn hóa của con người Việt Nam</p> <ul style="list-style-type: none"> - Phải biết yêu quý, trân trọng, giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt - Phê phán những hiện tượng làm xấu đi vẻ đẹp của tiếng Việt 	
5	Phương thức biểu đạt chính của văn bản: phương thức nghị luận/ nghị luận	
6	Vẻ bề ngoài đẹp đẽ của cuộc sống riêng không biết gì hết ở bên ngoài ngưỡng cửa nhà mình được thể hiện rõ nhất qua hình ảnh so sánh “ Nó giống như một mảnh vườn được chăm sóc cẩn thận, đầy hoa thơm, sạch sẽ và gọn gàng”	
7	Tác giả cho rằng: “ <i>Số phận của những cái tuyệt đối cá nhân, không bộc lộ ra khỏi bản thân, chẳng có gì đáng thêm muốn</i> ” vì: <ul style="list-style-type: none"> - Đó là cuộc sống ích kỉ, cô lập, vô cảm, chỉ biết đến lợi ích cá nhân. - Không nhận được sự yêu thương, quý trọng và cả sự giúp đỡ của những người xung quanh, thậm chí bị mọi người xa lánh. 	
8	Suy nghĩ về cuộc sống của con người khi thoát ra khỏi “ <i>cái tuyệt đối cá nhân</i> ” <ul style="list-style-type: none"> - Là một cuộc sống hòa đồng, biết yêu thương, chia sẻ giúp đỡ mọi người xung quanh. - Được cảm nhận thế giới thực, sống với những cảm xúc thật. - Là một cuộc sống đáng trân trọng. 	
II	Làm văn:	7,0
1	Nghị luận xã hội	3,0
1.1	- Giới thiệu vấn đề nghị luận	
1.2	- Giải thích vấn đề nghị luận <p>+ Sự hèn nhát là sự sợ hãi, lo lắng trước những gì xảy ra với mình và cuộc sống xung quanh; không dám đấu tranh với cái</p>	

	<p>xấu cái ác của bản thân và xã hội</p> <p>+ Sự dũng khí: Dám dũng cảm đấu tranh với cái xấu cái ác trong bản thân con người mình cũng như ngoài xã hội; dám nghĩ dám làm những gì mình cho là đúng đắn, có ý nghĩa</p> <p>=> Thực chất ý kiến trên bàn về hai phẩm chất trái ngược của con người: Sự hèn nhát làm cho con người ta không còn được sống là chính mình, nhưng dũng khí lại giúp con người được sống và dám sống với con người thật của mình</p>	
<p>1.3</p>	<p>* Bàn luận vấn đề</p> <p>- Khẳng định vấn đề nêu ra là đúng</p> <p>? <i>Tại sao sự hèn nhát khiến người ta đánh mất mình:</i></p> <p>+ Vì hèn nhát làm cho con người mất tự tin, luôn lo lắng sợ hãi trước những nghịch cảnh của bản thân và xã hội</p> <p>+ Hèn nhát làm cho con người không dám nghĩ và làm bất cứ việc gì</p> <p>+ Hèn nhát khiến con người trở nên nhu nhược, yếu đuối, không dám bênh vực bản thân và bảo vệ người khác</p> <p>? <i>Tại sao sự dũng khí giúp con người được là chính mình</i></p> <p>+ Dũng khí giúp cho con người luôn tự tin, có bản lĩnh trước những nghịch cảnh khó khăn</p> <p>+ Giúp con người dám nghĩ dám làm, dám thực hiện những ước mơ, hoài bão khát vọng</p> <p>+ Dũng khí giúp con người dám đấu tranh với cái xấu cái ác của bản thân và xã hội</p> <p>+ Dũng khí giúp con người dám hi sinh bản thân để bảo vệ người khác</p> <p>- Ca ngợi: Những người sống có dũng khí mạnh mẽ, dám đấu tranh với bản thân và với những bất công ngoài xã hội</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - Phê phán: Những kẻ hèn nhát nhu nhược yếu đuối sợ hãi với những dục vọng của cá nhân, những bất công phi nghĩa * Học sinh lựa chọn dẫn chứng phù hợp để minh họa 	
1.4	<p>- Rút ra bài học nhận thức và hành động</p> <ul style="list-style-type: none"> + Bài học nhận thức: Nhận thức được tác hại của sự hèn nhát, giá trị vai trò tầm quan trọng của dũng khí + Bài học hành động: Rèn thói quen từ bỏ sự hèn nhát, dám đấu tranh với chính mình, với cái xấu cái ác, hướng tới và bảo vệ cái đẹp cái thiện. Có như thế mới được sống là chính mình. 	
2	<p>Nghị luận văn học:</p> <p>2.11 Giới thiệu tác giả, tác phẩm</p> <p>Kim Lân là nhà văn xuất sắc của nền văn xuôi VN hiện đại. Ông là một cây bút viết truyện ngắn tài hoa. Thế giới nghệ thuật của Kim Lân chủ yếu tập trung ở khung cảnh nông thôn và hình tượng người nông dân. Viết về người nông dân, ông có một cách nhìn riêng, độc đáo. Ông thường đi sâu phản ánh vẻ đẹp tâm hồn họ: dù sống trong cực nhọc, nghèo khổ, họ vẫn giàu lòng nhân ái và khát vọng sống.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Một trong những tác phẩm tiêu biểu của Kim Lân được viết ngay sau khi Cách mạng tháng Tám thành công là truyện ngắn “<i>Vợ nhặt</i>”, in trong tập truyện “<i>Con chó xấu xí</i>”. Đây là tác phẩm mà Kim Lân đã tái hiện thành công bức tranh ảm đạm và khủng khiếp về nạn đói Ất Dậu (1945) của nước ta. - Thành công nổi bật của Kim Lân là đã xây dựng được một tình huống bất thường để từ đó nói lên khát vọng bình thường mà chính đáng của con người 	4,0
2.2	<p>a. Giải thích ý kiến:</p> <p>- Khái niệm tình huống truyện:</p>	

+ Tình huống truyện là sự kiện đặc biệt của đời sống được nhà văn sáng tạo theo lối lạ hóa. Đó là môi trường, hoàn cảnh để nhân vật xuất hiện, tính cách phát triển và dụng ý của nhà văn được bộc lộ sắc nét. Nhà văn Nguyễn Minh Châu từng cho rằng: "Tình huống truyện là lát cắt, là khúc của đời sống, nhưng qua đó, ta hiểu được trăm năm của đời thảo mộc".

+ Tình huống bất thường là tình huống : Là tình huống khác với thực tế trong cuộc sống

=> Ý kiến bàn về: Kim Lân đã xây dựng trong truyện ngắn Vợ nhặt một tình huống lạ, độc đáo

b. Tóm tắt tình huống

- Tràng nghèo khổ xấu xí, ế vợ. Giữa lúc nạn đói đang diễn ra, chỉ một câu hò. Bốn bát bánh đúc cứu đói. Thế mà có người đàn bà đã chấp nhận cho không đời mình để về làm vợ Tràng. Đây là tình huống vừa bi lại vừa hài

c. Phân tích ý nghĩa tình huống bất thường

* Tình huống của truyện ngắn này được thể hiện ngay trong nhan đề : “Vợ nhặt”. Nhan đề của truyện gợi ra cho người đọc nhiều suy nghĩ. Hai chữ *Vợ nhặt* nằm trong sự kết hợp lạ lùng giữa bi và hài, gợi ra trò đùa tai ác của số phận, nó báo hiệu sự pha trộn éo le, nghịch lí giữa một bên là cái vốn biểu tượng cho khát khao hạnh phúc của con người – vợ, với một bên là cái biểu tượng cho sự tâm thường, rẻ rúng – nhặt. Người vợ gắn với tổ ấm, gắn với gia đình mà có thể nhặt được như cái rơm cái rác ven đường, như một thứ chẳng có giá trị gì người ta bỏ rơi bên đường.

*** *Tình huống bất thường trong sự kiện Tràng nhặt vợ***

+ Trong hoàn cảnh cái đói, cái chết đang bao bọc, bủa

vây, nhu cầu lớn nhất của con người là kiếm được cái miếng ăn để đảm bảo sự sống, để được tồn tại. Trong hoàn cảnh đó, nhu cầu về hạnh phúc gia đình gần như bị bỏ quên, nó khó có thể tồn tại được. Vậy mà anh Tràng lại lấy vợ, xây dựng hạnh phúc gia đình ngay trong bối cảnh tăm tối và đói khát đó.

+ Một người như Tràng – hội tụ rất nhiều yếu tố để anh ế vợ mà bỗng nhiên có vợ một cách dễ dàng. Anh xấu trai, cuộc sống nghèo khổ, bấp bênh... thế mà có vợ theo không.

- Ý nghĩa, tác dụng của cái lạ lùng: tạo ra tâm trạng ngạc nhiên cho tất cả mọi người trong xóm ngụ cư và gia đình:

+ Dân xóm ngụ cư ngạc nhiên khi thấy Tràng đưa người đàn bà lạ về. Họ đứng cả trong cửa bàn tán, hồ nghi vì chưa rõ, nhưng qua dáng vẻ thèn thẹn “*hay đáo để*” của người đàn bà thì họ hiểu ra nhưng vẫn rất ngạc nhiên. Vì giữa lúc đói kém “*không biết có nuôi nổi thân không*” mà còn “*rước cái của nợ đời về*”. Họ phỏng đoán, họ lo lắng và vui mừng cho Tràng.

+ Bà cụ Tứ - mẹ Tràng ngạc nhiên vì con bà có vợ ngoài dự đoán của người mẹ nghèo, trong hoàn cảnh tăm tối này.

+ Ngay chính Tràng – người trong cuộc cũng ngạc nhiên, khi vợ anh ngồi trong nhà rồi, anh vẫn còn ngỡ ngàng “*ra hẳn đã có vợ rồi đấy ư*” và đến sáng hôm sau thức dậy rồi, anh ấy còn chưa tin mình có vợ - “*trong người êm ái, lửng lơ như người vừa ở trong một giấc mơ đi ra*” – Anh Tràng ngạc nhiên trước hạnh phúc quá bất ngờ với anh.

*** Tình huống bất thường để nói lên khát vọng bình thường mà chính đáng của con người**

- Đề cao, khẳng định hạnh phúc của con người: Trong hoàn cảnh bi thảm con người vẫn có thể tạo dựng được hạnh

phúc. Người nhật vợ và người vợ nhật khi đến với nhau lại tạo dựng được một mái ấm hạnh phúc. Niềm hạnh phúc ấy thiêng liêng đến mức làm thay đổi tất cả mọi người – theo chiều hướng tích cực, làm cho mỗi người trở nên Người hơn, yêu thương nhiều hơn, gắn bó hơn và có ý thức sâu sắc về cuộc sống và tương lai.

- Khẳng định khát vọng sống, niềm tin, niềm hi vọng vào tương lai. Trong đêm đầu tiên của vợ chồng Tràng, ánh sáng của ngọn đèn dầu toả ra thứ ánh sáng ấm áp, ánh sáng của niềm vui, niềm tin mãnh liệt. Một người nghèo khổ như Tràng, lại gặp bước khó khăn đến mức đang đứng bên cạnh cái chết thê mà dám bỏ tiền ra mua dầu thắp thì đó không phải là một sự hoang phí mà chính là niềm tin mãnh liệt vào cuộc sống, sự sống. Đặc biệt, nhà văn Kim Lân để cho bà cụ Tứ, người già nhất trong truyện lại nói nhiều nhất về tương lai để khẳng định niềm tin mạnh mẽ, sâu sắc ở tất cả mọi người.

2.3 Đánh giá:

- Nội dung: Tình huống truyện thể hiện thái độ của nhà văn đối với con người và thực trạng xã hội đương thời.
 + Nhà văn lên án tội ác của bọn phát xít Nhật, thực dân Pháp và phong kiến tay sai đã gây ra nạn đói khủng khiếp năm 1945 (giá trị hiện thực)
 + Kim Lân trân trọng, tôn vinh những phẩm chất tốt đẹp của người dân nghèo: Dù đối mặt với hoàn cảnh sống ngặt nghèo, tăm tối, người dân nghèo vẫn luôn thương yêu, đùm bọc, cứu mang nhau. Thật đúng với tinh thần "Thương người như thể thương thân", "Lá lành đùm lá rách" của dân tộc Việt Nam. (giá trị nhân đạo)

	<p>- Nghệ thuật: Xây dựng tình huống truyện độc đáo, bất ngờ. Ngôn ngữ mộc mạc giản dị. Trữ thuật hấp dẫn.</p>	
--	--	--